

Briuselis, 2021 m. gegužės 28 d.
(OR. en)

9032/21

ENV 331
CLIMA 119
IND 141
CHIMIE 59
TRANS 319
AGRI 232
ENER 198
SAN 315
COMPET 386
ECOFIN 468
CONSOM 123
MARE 17
RELEX 463

PRANEŠIMAS

nuo:	Tarybos generalinio sekretoriato
kam:	Nuolatinių atstovų komitetui / Tarybai
Dalykas:	Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui Kuriamo sveiką planetą visiems ES veiksmų planas „Siekiant nulinės oro, vandens ir dirvožemio taršos“

- 2021 m. gegužės 12 d. Komisija priėmė pirmiau nurodytą komunikatą „Kuriamo sveiką planetą visiems ES veiksmų planas „Siekiant nulinės oro, vandens ir dirvožemio taršos“; tai vienas iš pagrindinių Europos žaliojo kurso siektinų rezultatų.
- Savo komunikate Komisija nustatė naują visa apimančią ES kovos su tarša veiksmų sistemą. Remiantis devyniomis pavyzdinėmis iniciatyvomis ir kitais veiksmais, įskaitant pasiūlymus dėl teisėkūros procedūra priimamų aktų, jame pateikiamas kelrodis dėl taršos prevencijos integravimo į visas atitinkamas ES politikos sritis, dėl atitinkamų ES teisės aktų įgyvendinimo paspartinimo ir galimų spragų nustatymo. Siekiant paskatinti Europos Sąjungą įgyvendinti 2050 m. tikslą – sukurti sveiką planetą visiems – veiksmų plane nustatyti pagrindiniai 2030 m. uždaviniai, kurie yra rodikliai, kuriais remiantis vertinama pažanga, padaryta mažinant taršą jos susidarymo vietoje, remiantis galiojančiais teisės aktais ir iniciatyvomis, susijusiais su oro ir triukšmo tarša, biologine įvairove, pesticidais, mikroplastiku ir atliekomis.

3. ES veiksmų planas grindžiamas dviem tarnybų darbiniais dokumentais: „Siekiant sukurti nulinės taršos tikslo įgyvendinimo stebėsenos ir perspektyvų sistemą“ ir „Skaitmeniniai nulinės taršos sprendimai“.
4. Komisija veiksmų planą pristatė 2021 m. gegužės 21 d. Aplinkos darbo grupės posėdyje ir nagrinėjo pradinis klausimus.
5. Siekiant pasirengti pasikeitimui nuomonėmis 2021 m. birželio 10 d. įvyksiančiame Tarybos (aplinka) posėdyje, delegacijoms priede pateikiamas pirmininkaujančios valstybės narės informacinis pranešimas, kuriame, siekiant padėti struktūrizuoti diskusiją, pateikiami trys klausimai.
6. Nuolatinių atstovų komiteto prašoma susipažinti su pirmininkaujančios valstybės narės informaciniu pranešimu ir perduoti jį Tarybai, kad 2021 m. birželio 10 d. Tarybos posėdyje būtų galima pasikeisti nuomonėmis.

2021 m. birželio 10 d. aplinkos ministrų Tarybos posėdis

– Pasikeitimas nuomonėmis –

Kuriame sveiką planetą visiems ES veiksmų planas „Siekiant nulinės oro, vandens ir dirvožemio taršos“

Pirmininkaujančios valstybės narės informacinis pranešimas ir klausimai ministrams

Nuo 2019 m. pagal Europos žaliąjį kursą¹ pradėta įgyvendinti įvairi politika ir priemonės siekiant ne vėliau kaip 2050 m. pasiekti poveikio klimatui neutralumo tikslą, skatinant įvairių sektorių sinergiją. Siekiant reaguoti į nuolatinės grėsmės žmonėms, gyvūnams ir ekosistemoms, Europos žaliajame kurse „ES raginama, be kita ko, vykdyti geresnę oro, vandens, dirvožemio ir vartojimo prekių taršos stebėseną, teikti jos ataskaitas, vykdyti tos taršos prevenciją ir ištaisyti jos padarytą žalą“².

Užmojis, prioritetai ir uždaviniai

2021 m. gegužės 12 d. Europos Komisijos priimtas komunikatas „Kuriame sveiką planetą visiems ES veiksmų planas „Siekiant nulinės oro, vandens ir dirvožemio taršos“³ yra paskutinė šio naujų strategijų ir politikos rinkinio struktūrinė dalis, kurioje išdėstoma ES aplinkos be toksinių medžiagų vizija, į integruotą požiūrį sujungiamos visos dedamos ir planuojamos pastangos, taršos prevencijai suteikiant didžiausią prioritetą. Šiuo tikslu nustatoma veiksmingesnė nulinės taršos hierarchija, atsižvelgiant į Sutartyje įtvirtintus principus, konkrečiai – į atsargumo principą, prevencinių veiksmų principą ir principus, kurių laikantis žala aplinkai pirmiausia turėtų būti atitaisoma ten, kur yra jos šaltinis, ir kad atlygina teršėjas.

¹ Dok. COM(2019) 640.

² Dok. COM(2021) 400, p. 1.

³ Ten pat.

Atvirkštinės veiksmų piramidės viršuje – prevencija, kadangi taršos prevencija visada turėtų būti užtikrinama jos susidarymo vietoje, ir tik tais atvejais, kai tai neįmanoma, ji turėtų būti kuo labiau sumažinta. Šiuo tikslu itin svarbu daugiausia dėmesio skirti prekių ir paslaugų kūrimo, gamybos, tiekimo, atlikimo ir (arba) naudojimo bei šalinimo būdams. Galiausiai, susidarius taršai, ji turėtų būti pašalinta, o su ja susijusi žala – atlyginta.

Nulinės taršos užmojis – kompleksinis tikslas, prisidedantis prie JT Darnaus vystymosi darbotvarkės iki 2030 m. įgyvendinimo ir padedantis siekti 2050 m. poveikio klimatui neutralumo tikslo, užtikrinant sinergiją su švaria žiedine ekonomika ir biologinės įvairovės atkūrimo tikslais.

Pagrindinis šio veiksmų plano tikslas – skatinti taršos prevenciją įtraukti į visas atitinkamas ES politikos sritis, veiksmingai ir proporcingai kuo labiau padidinant jų sinergiją, paspartinant įgyvendinimą ir nustatant galimas spragas ar kompromisus. Siekiant skatinti veiksmus plane nustatyti šeši 2030 m. uždaviniai, pradedant oro ir triukšmo tarša ir baigiant cheminių pesticidų, mikroplastiko ir atliekų susidarymu.

Šie uždaviniai papildomi veiksmais, kurie turės būti užbaigti 2021–2024 m. ir kurie kartu su devyniomis visame tekste išdėstytomis pavyzdinėmis iniciatyvomis parengti siekiant papildyti daugelį kitų Europos žaliojo kurso iniciatyvų ir priemonių, taip prisidedant prie mūsų sveikatos gerinimo ir gerovės didinimo, išsaugant ekosistemas ir siekiant užtikrinti netaršią gamybą ir netaršų vartojimą. Dauguma uždavinių yra susiję su teisės aktų vertinimais ir peržiūromis siekiant gerinti teisinių priemonių įgyvendinimą ir vykdymo užtikrinimą, visų pirma sprendžiant triukšmo, vandens, oro ir dirvožemio kokybės klausimus.

Siekiant užtikrinti perėjimą prie nulinės taršos, veiksmų plane nustatomos priemonės, kad būtų užtikrintas griežtesnis įgyvendinimas ir vykdymo užtikrinimas, visuomenė būtų skatinama imtis veiksmų, būtų skatinami pokyčiai visame pasaulyje ir stebima pažanga, numatomos tendencijos ir integruojama nulinė tarša.

Sveikatos gerinimas ir gerovės didinimas

Komunikatu daugiausia siekiama sumažinti nelygybę sveikatos priežiūros srityje nulinės taršos priemonėmis ir remti miestams skirtus veiksmus. Šiuo tikslu komunikate siūloma stiprinti įvairių sektorių bendrus veiksmus nacionaliniu, Europos ir tarptautiniu lygmenimis. Pagal veiksmų plano socialinį aspektą daugiausia dėmesio skiriama sveikatos sektoriaus politikai, pavyzdžiui, pagal Kovos su vėžiu planą, ir jo sąveikai su aplinkos teisės aktais, pavyzdžiui, šiuo metu vykdomoms ir būsimoms Oro kokybės, Geriamojo vandens, Maudyklų vandens ir Miesto nuotekų valymo direktyvų peržiūromis, taip pat su Cheminių medžiagų strategija. Miestų planavimas yra labai svarbus mažinant nelygybę, todėl pokyčiai įgyvendinant darnaus ir išmanaus judumo strategiją, iniciatyvą „Renovacijos banga“, programos „Europos horizontas“ misijas ir naująją europinį bauhauzą gali reikšmingai prisidėti siekiant nulinės taršos tikslo ir vykdant susijusius uždavinius tokiu mastu, kad šiomis priemonėmis būtų skatinama imtis veiksmų nacionaliniu, regioniniu ir vietos lygmenimis, taip pat atsižvelgiant į neatsiejamą šių priemonių tikslą, t. y. prisidėti prie taršos mažinimo jos susidarymo vietoje.

Gyvenimas neviršijant mūsų planetos pajėgumų

Tarša daugelį metų daro didžiulį spaudimą mūsų ekosistemoms, keldama pavojų biologinei įvairovei. Veiksmų plane nustatyti aiškūs veiksmai, tiesiogiai susiję su aplinka, pabrėžiant būsimų teisiškai privalomų ES gamtos atkūrimo tikslų pagal ES biologinės įvairovės strategiją ir būsimą ES dirvožemio strategiją svarbą. Taip pat reikalingas regioninis požiūris į nulinę taršą, be to, ir vėl svarbus vaidmuo teks sinergijai su esamomis ES orą, gėlo vandens telkiniais, jūras ir vandenynus saugančiomis reglamentavimo sistemomis, pavyzdžiui, Nacionalinių išmetamųjų teršalų kiekio mažinimo įsipareigojimų direktyva, Vandens pagrindų direktyva, Jūrų strategijos pagrindų direktyva ir strategija „Nuo ūkio iki stalo“.

Netaršios gamybos ir netaršaus vartojimo siekis

Vienas iš Europos žaliojo kurso prioritetų yra mūsų gamybos ir vartojimo būdas, o veiksmų plane taip pat nagrinėjami nulinės taršos siekio aspektai, susiję su pramone ir ekonomika. Šiam tikslui pasiekti reikalingas žiedinis ir ekologiškas požiūris į ekonomiką, kurio vienas iš aspektų yra susijęs su netaršių alternatyvų skatinimu įgyvendinant ir tobulinant esamas sistemas, pavyzdžiui, produkto aplinkosauginio pėdsako metodą, žiedinės ekonomikos veiksmų planą, Pramoninių išmetamųjų teršalų direktyvą ir ES ekologinio ženklo sistemą, taip pat būsimų iniciatyvų, pavyzdžiui, Ekologiškumo teiginių iniciatyvos ir Energijos mokesčių direktyvos peržiūros, įgyvendinimą.

Bendradarbiavimas pereinant prie nulinės taršos

Siekiant trejopo tikslo – gerinti žmonių sveikatą ir didinti jų gerovę, pripažinti, kad reikia gyventi neviršijant planetos pajėgumų, ir pereiti prie netaršios gamybos ir netaršaus vartojimo – veiksmų plane akcentuojamos įvairios svarbios naujos ir jau vykdomos iniciatyvos. Jame taip pat pabrėžiama koordinuoto planavimo ir įgyvendinimo proceso svarba, kad būtų užtikrinta nuolatinė pažanga siekiant nulinės taršos tikslo ir vykdant susijusius uždavinius, kartu sprendžiant taršos problemą jos susidarymo vietoje. Tai sistemingiausiu ir tvariausiu būdu sukurs ilgalaikę naudą aplinkai, kartu atsižvelgiant į naujausias mokslo žinias ir standartus, kuriais galiausiai bus užtikrinta mūsų piliečių ir ekosistemų sveikata. Nulinės taršos siekis tuo pat metu gali prisidėti prie veiksmų skatinimo ir galimybių stiprinimo įgyvendinant tas iniciatyvas.

Siekiant griežtesnio įgyvendinimo ir vykdymo užtikrinimo, veiksmų plane išvardyti keli veiksmas: rengti naujus bendrus veiksmus atitikties srityje, kuriuos vykdytų nacionalinės institucijos kartu su Europos aplinkos agentūrų tinklu, inspektorais, auditoriais, policija, prokurorais ir teisėjais; stiprinti aplinkos apsaugos ir kitų vykdymo užtikrinimo institucijų bendradarbiavimą siekiant parengti tarpsektorinės atitikties užtikrinimo priemones nacionaliniu ir tarpvalstybiniu lygmenimis; stiprinti Direktyvą dėl nusikaltimų aplinkai; atlikti Atsakomybės už aplinkos apsaugą direktyvos įvertinimą ir galbūt jos peržiūrą; parengti standartizuotas nuostatas dėl atitikties užtikrinimo Europos ir tarptautiniu lygmenimis; propaguoti itin pažangias technologijas ir įgalinti pilietinę visuomenę veikti kaip atitikties sergėtojai.

Pagal 8-ąją aplinkosaugos veiksmų programą Komisija parengs integruotą nulinės taršos tikslo įgyvendinimo stebėsenos ir perspektyvų sistemą, pagal kurią bus analizuojama sinergija, stebima pažanga ir skatinama taikyti integruotus sprendimus ir laikytis rekomendacijų – pirmąją ataskaitą numatoma pateikti 2022 m., o antrąją – 2024 m. Kad tai būtų galima pasiekti, reikės konsoliduoti esamas struktūras, pavyzdžiui, ES žinių apie nulinę taršą centrus. Europos aplinkos agentūra, Jungtinis tyrimų centras ir neseniai įsteigtas Europos klimato ir sveikatos stebėjimo centras atliks esminį vaidmenį renkant duomenis šiai stebėsenos ir perspektyvų priemonei.

Nauja suinteresuotųjų subjektų platforma nulinės taršos tikslui įgyvendinti, kuri bus sukurta bendradarbiaujant su Regionų komitetu, suburs įvairių politikos sričių suinteresuotuosius subjektus ir ekspertus, kad būtų veiksmingai integruojama nulinės taršos darbotvarkė, padedama sukurti bendrą atsakomybę ir skatinamas bendradarbiavimas, integruoti sprendimai ir veiksmai, kuriais būtų kuo labiau padidinta sinergija su dekarbonizacijos ir atsigavimo po COVID-19 krizės pastangomis.

Tarptautiniu lygmeniu ES, laikydamasi veiksmų plano, skatins nulinės taršos užmojų pasitelkdama prekybos politikos iniciatyvas ir laisvosios prekybos susitarimus, taip pat stiprins šių susitarimų skyrių dėl prekybos ir darnaus vystymosi įgyvendinimą ir jų vykdymo užtikrinimą.

Siūlomi klausimai pasikeitimui nuomonėmis 2021 m. birželio 10 d. Aplinkos ministrų tarybos posėdyje:

- Kaip valstybės narės vertina Nulinės taršos veiksmų plano metodą, taikymo sritį ir užmojų?
- Atsižvelgiant į sąsajas su keliomis strategijomis, pateiktomis pagal Europos žaliąjį kursą, kaip būtų galima padidinti sinergijos poveikį?
- Kurie Nulinės taršos veiksmų plane nustatyti įgyvendinimo ir vykdymo užtikrinimo veiksmai, valstybių narių nuomone, yra svarbiausi?